

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 49. De pactis & distractione pignorum, ac de transactione,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

SECUNDVM DVBIVM EST. An creditor teneatur computare in fortem non tantum fructus perceptos, sed etiam eos quos percipere debuit, sed sua negligentia non percepit? Vbi aduertit certum esse inter Doctores, teneri tanquam fraudulentum, si dolo, aut lata sua culpa non perceperit; vt cum domus accepta in pignus solita erat locari, & neglexit locare, cum offerrentur conductores: non teneri autem, si leuissima tantum culpa sua, aut casu fortuito non perceperit. Ideoq; difficultatem in eo tantum esse; an teneatur quando non percepit leui sua culpa? De qua re contra Hostiensem in summa tit. De pignoribus, §. Quando efficaciter, sentiunt in verbo Pignus. Angelus §. 12. Sylu. quaest. 11. Rosella num. 8. Armilla nu. 6. quod teneatur; quia cum pignoratitia sit in bonum vtriusque partis, creditor tenetur eam diligentiam adhibere in conferuando pignore, vt non imputetur ei leuis culpa & negligentia; ex qua si debitori damnum contingat, ipsum refarcire teneatur; siue contingat in pignore, siue in fructibus pignoris; tam iis quos protulit, quam quos proferre debuit, iuxta illud, quod in lege Creditor qui praedium, Cod. De pignoratitia actione, itaturus creditorem debere computare in fortem fructus quos percepit ex pignore, vel percipere debuit. Quod etiam habetur ex lege 2. Cod. De partu pignoris, & omni causa.

TERTIVM DVBIVM EST. Quam pensionem teneatur in fortem computare is qui domo aut alia re sibi in pignus data utitur? Ad quod dicendum videtur primo; teneri illam tantum pensionem computare in fortem, quam accepisset ab alio cui talem rem pignoratam locasset; seu secundum aestimationem, qua conduci & locari domus communiter solent. Ita contra Speculatorem, cum Panor. ad Cap. Cum contra, De pignoribus. n. 10. habent in verbo Pignus. Angel. §. 13. & Sylu. n. 12. Ratioq; docet; quia creditor non est alterius conditionis quam alius conductor. Id quod procedit quantumcunque aliam domum habuerit in qua habitare possit. Nam eo ipso, quod domum pignoratam non locauit eum possit, tenetur refarcire damnum per id dolo, aut lata sua culpa, vel leui datum; adeoque computare in fortem, pensionem eam quam poterat accipere, si alijs qui offerebantur, locasset. Non procedit autem quando sufficienti adhibita diligentia conductorem non inuenit; tunc enim ad nihil tenetur, licet propriam domum locauerit, in pignoratam migraturus ad eam conferuandam, habitando in ea.

Modus quo finitur pignus.

SECTIO IV.

DE hac re, quam Molina persequitur saepe memorato tract. 2. disp. 537. extat Digellus titulus Quibus modis pignus, vel hypotheca soluitur; vnde habetur pignus finiri primo solutione integra debiti; l. Item liberatur. Secundo, remissione creditoris, qua debitum remittit, vel ab hypotheca recedit, lege Soluitur. Tertio, alienatione pignoris facta de consensu debitoris, lege Si consensu. Quarto, finito tempore constituto illius durationi, lege Item liberatur. Quinto, si creditore deferente iuramentum debitori, is iuret se non esse debitorem, aut si lata sit sententia absolutoria in fauorem debitoris, lege Si deferente. Sexto, emptione; nempe si creditor emit pignus a debitore, lege Titius. In qua additur septimus modus, subscriptione creditoris; nempe si subscribat instrumento in quo debitor proficitur alteri secum contrahenti, eam rem nulli esse obligatam. Adde octauum, si solum sit creditor ex ipsius voluntate, vel alio quocunque modo satisfactum sit debito de consensu creditoris, iuxta leg. Si rem alienam, §. Omnis pecunia, ff. De pignoratitia actione. Item nono, redditione instrumenti publici, seu traditione scripturae de pecunia mutuata vel credita, iuxta legem Labeo, ff. De pactis, & legem Creditricem, Cod. De remissione pignoris. Praeterea, decimo, si debitor offerat debitum creditoris, qui non vult accipere, & ideo debitor coram testibus fide dignis, pecuniam in marsupio obfignato deponit in loco religioso, vel apud hominem fidelem, iuxta leg. Nec

creditores, C. de pignoratitia actione. Adhuc vndecimo, nouatione, ex lege Solutum, §. i. ff. De pignoratitia actione. & ex leg. Nouatione, ff. De nouationib. Est autem nouatio prioris debiti in aliam obligationem translatio, hoc est, cum ex praecedenti causa, ita noua constituitur, vt prior perimatur, prout habet textus in eod. tit. De nouationib. leg. prima. Denique duodecimo, ex consensu creditoris, sicut & ex eodem consensu contrahitur, iuxta legem Si probaueris, Cod. De remissione pignoris.

CAPVT XLIX.

De pactis & distractione pignorum, ac de transactione.

SVMMARIVM.

- 597 Quando sit, vel non sit licitum pactum, vt si debitum non soluitur tempore constituto pignus transeat ad dominium creditoris.
- 598 Tale pactum vitatur, si sit vt fructus antea percepti, sint creditoris; requiritq; vt iustum pretium increuet.
- 599 Illicitum est pactum, vt pignus habeatur in feudum, itemq; vt redimi non possit.
- 600 Licitum est cum fideiussore pactum in pignore, perinde ac cum creditore.
- 601 Pacta legis commissoria.
- 602 Debitor liberatur a debito, pignore amisso, creditor vero, acceptum retinere potest quamdiu ei non soluitur integre.
- 603 Quod possit illud alteri pignori, & quatenus.
- 604 Aliquot documenta de potestate quam creditor habet vendendi pignus sui debitoris.
- 605 De tribus casibus in quibus venditio pignoris potest contingere; & quali, et in vnoquoque eorum sit procedendum.
- 606 Documenta de transactione.

Notanda de pactis pignorum.

SECTIO I.

QVaedam supersunt antedictis addenda de pactis pignorum. Primum est, quod si inter debitorem & creditorem conueniat, vt si debitum non soluitur tempore constituto, pignus cedat in ius & dominium creditoris, ac pro vendito habeatur (nempe debito ipso rationem pretii subeunte) pactum non valeat; vt nota Hostiensis in summa, tit. De pignoribus, §. Quibus pactis; sequunturque Angelus, in verbo pactum, q. 18. Sylu. eod. verbo, q. 14. & in verbo pignus, quaest. 5. & Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 203. Et communem sententiam esse habetur ex Couar. in lib. 3. variar. resolut. cap. 2. num. 7. per Cap. Significantem, De pignoribus, & legem vltimam, Cod. De pactis pignorum. Pro qua Panor. ad idem Cap. nu. 7. rationem adfert; quod pignus soleat esse maioris pretij quam debitum, ideoque tale pactum mutuantibus absolute concedere, sit vitiam passim inducere.

Verum si eiusmodi pactum geret non quidem in lucrum creditoris; sed potius in poenam impostam, ad coercendam debitoris contumaciam in non soluendo, tunc non esset censendum illicitum; dum modo non accipiat plus, quam sit iuste debitum, serueturq; iustum ipsius pignoris pretium (prout ex Panor. D. Anton. & Sylu. Nauar. habet in cit. 203.) & interuenierit mutui contrahentium consensus, aut Iudicis sententia, absitq; fraus; iuxta ante tradita in cap. 12. causa nona. Quae vide; & specialiter memineris haberi ex cit. Cap. Significantem (quod ad illud, num. 3. notat Panor.) talem poenam non incurrere debitorem, quando vere non potuit soluere. Id enim propterea inculcandum est; quod periculum sit ne in eo plerumq; peccetur.

Secundum est, praefatum pactum; nempe vt pignus in poenam pro vendito habeatur, nisi ad praefixum tempus

redimatur; cornere si ei adiungatur, quod omnes fructus, aut pars eorum, capri vsque ad eum diem, sint creditoris, quia factum esset in fraudem vsurarum, & ideo non esset permittum. Ita ex Panor. D. Anton. & Sylu. habet Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 217. & videtur satis de se apertum.

Tertium est, pactum factum, vt si pecunia debita intra certum diem soluta non sit, ex tunc creditor rem iure emptionis possideat pretio communi aestimatione iusto, licitum esse; quia tunc fit quodammodo venditio conditionalis. Hoc habetur ex lege Si fundus, §. fin. ff. De pignoribus, traditurque ab Hostiens. in summa De pignoribus, §. Quibus pactis.

Quartum est, si pignori pactum apponatur, quod debitor non soluentis die praefixo, ex tunc creditor habeat pignus in feudum, nō valere tale pactum, prout in verbo Pignus Sylu. quaest. 6. Angel. §. 5. & Tabien. quaest. 3. probat; quia fructus fieret legi. Nam in lib. primo feudorum, tit. 27. sic statuitur: Si quis obligauerit rem aliquam pignori eo pacto, vt si statuto tempore pecunia soluta non fuisset, res esset creditoris, & cum pro feudo habeat; potest debitor quandocumque pecuniam soluendo, pacto non obstante, pignus recuperare.

Quintum est, si pactum sit ne pignus possit redimi in perpetuum, vel ante diem praefixam, ipsum non tenere, vt Sylu. in ead. q. 6. vt notat argumento Cap. Precarij, De precarijs. Idem etiam dicitur esse de pacto appposito, ne post certum diem possit pignus redimi, habes apud Nauarum in Enchir. cap. 17. num. 203.

Sextum est, licitum esse cum fideiussore hoc pactum. Sume fundum hunc in pignus; vt si me non soluentis debitor, pro quo fideiussisti, tu solueris pro me, tuus sit fundus. Hoc notat Sylu. in verbo Pactum, q. 14. vers. 4. & habetur expresse in lege finali, ff. De contrahenda emptione. Abesse autem debet fraus, & seruari aequitas iustitia, perinde ac si pactum fieret cum creditore. De qua re Couar. lib. 3. var. resolat. cap. 2. nu. 7. & 8.

Septimum est, pacta in pignore reprobata legibus, dici legis commissoria; quia sunt ad instar eius pacti, quod fit in venditione (& dicitur lex commissoria) vt si pretium non soluat tempore constituto, res sit inempta; de quo antea in cap. 17. quaest. 3.

ADVERTERE autem pacta eiusmodi non esse sic inualida quin iuramento confirmata (quia prohibita sunt tantum legibus humana) seruari debeant ob reuerentiam iuramenti; nisi ipsi ipsius auctoritate Episcopi relaxentur, vt ex cōmuni Doctorum sententia per Cap. Significante, De pignoribus, notat Couar. ad Cap. Quamuis pactum, par. 2. §. 3. num. 3. Aduerte etiam quia leges prohibent huiusmodi pacta, nō solum in fauorem debitoris, sed etiam in poenam creditoris, & odium vsurarum, vt Couar. ibid. attingit, ea neq; tunc valere, cum debitor renunciauerit tali beneficio.

Octauum est, valere pactum, vt amissio pignoris, quocumq; casu contingat, liberet debitorem. Istud habet Sylu. in verbo Pignus q. 6. per textum expressum in lege Quae fortuitis, Cod. De pignoratitia actione. His addo quod antea attingimus obiter, quamdiu debitor non soluit integre debitum, etiam si modicum tantum quid desit, creditorem posse retinere pignus, quousque plena fiat solutio, vt ex lege. Quamdiu, Cod. De distract. pignorum, habent in verbo Pignus, Angelus §. 18. & Sylu. quaest. 5.

Idem cum illis docens Nauar. in Enchir. cap. 17. n. 203. pariter docet, quod si debitor statuto tempore non soluat debitum, creditor possit illud alteri pignorare, ex leg. 1. & 2. Cod. Si pignus pignori datum sit. Imo ille alius cui pignus datum est, potest etiam illud alteri dare pignori, & adhuc iste alius alteri, & sic deinceps, prout in verbo Pignus tenent Angel. §. 9. & Sylu. quaest. 8. contra Speculatorem qui ad tres vices restringendum putauit. Ratio illorum est, quod cum ius in pignore creditoris quantum reale sit, ipsum est transitorium de persona in personam, in mille etiam manus. Ceterum in nullo casu licitum erit pignus alteri pignorare pro maiori quantitate, quam sit ea quae debetur, prout satis indicant idem Angelus in sequenti, §. 11. & Sylu. in eadem quaest. 8. sub finem; quod & aequitas postulat.

De distractione pignorum.

SECTIO II.

DE hac re exstat Digest. tit. 5. lib. 20. & C. tit. 28. lib. 8. De qua haec occurrunt notanda ex iure ciuili.

Primum est, creditorem licet dominus non sit pignoris, habere tamen ius alienandi illud elapso tempore solutioni constituto, si debitum non fuerit integre solutum, ex lege Si conuenerit. ff. De pignoratitia actione. Idem iudicium est, si omnibus heredibus nō sit satisfactum, ex lege Soluti, §. Si creditori, eod. tit. Secundum est, ex multis pignoribus obligatis creditorem posse quod voluerit distrahere in solutionem, ex lege Creditoris, ff. De distractione pignorum. Tertium est, eum qui res plures accepit pignori, non teneri vnā liberare, nisi per solutum sit totum debitum, ex lege Qui pignori, ff. De pignoribus. Quartum est, quamdiu debitum non est integre solutum, creditorem habere ius vendendi pignus, ex lege Quamdiu, Cod. De distractione pignorum, quantum cumque modicum restet soluendum, ex lege Debitoris, Cod. Debitorem venditionem pignoris impedire non posse.

Quintum est, cum pignus per venditorem iusto pretio alienatum fuerit, id quod residuum est ultra debitum, restitui debere debitori, ex lege Quamuis, §. fin. De pignoratitia actione; & expressius ex lege fin. §. Sed si quidem, Cod. De iure domini impetrando. Vbi additur: (quod etiam habetur ex lege Quae specialiter, Cod. De distractione pignorum, & ex lege Quasitum, §. Pomponius, ff. eod. tit.) si pretium pignoris non suffecerit ad totum debitum soluendum, id quod deest creditorem posse iure a debitore exigere.

Sextum est, eum qui creditori loco debitoris soluerit, habere potestatem vendendi pignus, sicut haberet creditor, in cuius locum successit. Hoc habetur ex lege Cum secundus, ff. De distractione pignorum. Non acquirit autem dominium pignoris; sed debitor illud tanquā suum recuperare potest offerendo ei pecuniam pro se solutam, ex lege Si creditor, eod. tit. Ex qua etiam habetur, creditorem posse cogi a debitore, vt sibi cedat actiones, si quas habeat aduersus emptorem ex venditione pignoris; vt si venditum sit cum pacto, vt illud redimere possit restituito pretio, actionem sibi cedat, qua possit pignus ipsum recuperare ab emptore pretio ei restituito.

Septimum est, pignus vendi non posse antequam debitor sit in mora soluendi, ex lege Cum soluenda, ff. De distractione pignorum.

Octauum est, venditionem pignoris posse contingere in triplici casu. Primus est, quando conuentum fuit, vt illud vendere liceat. Secundus, quando conuentum est, ne liceat vendere. Tertius, quando nihil omnino circa id conuentum est. Atq; in primo casu, secundum formam conuentam procedendum est in venditione; ita tamen vt ea prius debitori semel denuntietur idoneo loco, & tempore; neque aliter fieri debere monet D. Anton. 2. par. tit. 1. cap. 15. §. 3. quem sequuntur Tabien. in verbo Pignus, num. 5. Excipe autem cum Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 204. nisi in pacto adiectum sit, vt denuntiatio non sit ad venditionem necessaria; quia tali conditioni standum est, saltem cum debitor in eam consentit vltro, aut compulsus quidem, sed iusta de causa, vt ad reprimendam contumaciam in non soluendo, quae in ipso fuerit prius notata.

In secundo casu vero, cum scilicet deductum est in pactum, ne venditio fieret, tunc quoque creditor non obstante pacto vendere potest; alioquin enim ipsum aduersaretur communi bono, tanquam auertens homines a mutando; dummodo tamen prius ter admoneat debitorem, prout locis cit. tradunt D. Anton. & Tabien. expressisq; definitur in lege Si conuenerit prima, ff. De pignoratitia actione. Nec sufficit quod ea trina monitio fiat vnica vice, sed triduum debet esse inter vnāquamque, ex glossa ibidem, ad verbum nisi ei; sequunturque Sylu. in verbo Pignus quaest. 10. & Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 204. Adde eadem glossa quod vltra trinam monitionem debeat in hoc casu expectari biennium; cui fauet textus in lege fin. de qua proxime dicitur. Quae cum ita sint, conuentio, vt debitor non possit pignus vendere, intelligenda est, vt non

vendatur absq; trina denuntiatione facta debitori, quam iuris dispositio requirit. Quia omnia, is qui pignus distraherit, furti reus constituitur, ex cit. lege Si conuenerit.

In tertio demum casu, cum videlicet nullum appositum est pactum de vendendo, aut non vendendo; potest quidem fieri venditio, sed præmissa denuntiatione, seu monitione, elapsisque duobus annis, prout habetur ex lege fin. §. Sin autem, Cod. De iure dominij impetrando: ubi glossa verbo *ex denuntiatione*, interpretatur de vna denuntiatione; sequunturque Anton. 2. par. tit. 1. cap. 15. §. 3. vers. 3. Angel. verbo *Pignus*, §. 7. Sylu. eod. verb. *quæst.* 10. & post ipsos Nauar. in cit. num. 204. Vbi & notat, eam venditionem elapsis duobus annis posse fieri propria autoritate; ante autem fieri non posse nisi autoritate Iudicis. Illud vero biennium, cum debitum fuerit liquidum, computari debet à tempore vnica denuntiationis, quando vnica requiritur; quando vero trina requiritur, ab vltima trium, ex Bartholo ad supra citatam legem Si conuenit. Cum autem debitum fuerit non liquidum, idem biennium computabitur à tempore sententiæ, ex glossa ad eandem legem Si conuenerit.

Cæterum procedunt hæc quoad pignus conuentionale, quod vltro traditur creditori à debitore. Quoad iudiciale vero, quod capitur pro executione sententiæ definitiua; itemque quoad prætorium, quod capitur in contumaciam rei non comparentis, seruat alius ordo cum ad eorum venditionem proceditur; vt videre est apud Molinam *De iust. & iure tract. 2. disput. 538. vers. Sicut autem*. Qua in re tanquam proprie spectante ad praxim fori externi, non immorabimur, vt nec (eadem de causa) in aliis quæ ibidem sequentibus idem subiungit de venditione rei in pignus datæ pluribus creditoribus: aut plurium rerum datarum in pignus vni creditori, & de obligatione qua creditor qui rem datam in pignus vendidit, tenetur de euictione.

Subiiciendus esset his tractatus de asecuratione, fideiussione, & transactione; sed de prima vix restant addenda ad ea quæ diximus in præced. cap. 12. causa 18. & in cap. 28. à numero 381. & aliorum sequentibus. De secunda, nihil ob stare videtur quin ad vitandum nimia prolixitatis fastidium contenti esse possimus antedictis in citato cap. 12. causa 2. Si quis plura requirit, poterit recurrere ad Ludovicum Molinam in sæpe memorato tract. 2. à disput. 539. ad 548.

De transactione.

SECTIO III.

606.

DE tertia, cum ad praxim fori externi spectet maxime, contenti erimus pauca monere quæ facere possunt ad nostrum institutum. Reliqua vero qui volet, petere poterit siue ex Iuris peritis ad tit. De transactionibus, qui est decimus quintus in lib. 2. Digestorum, & quartus in libro item secundo Codicis, & trigessimus sextus in libro primo Decretalium: siue ex Summularis in verbo *Transactio*; siue etiam ex aliis qui de contractibus scripserunt, præsertim ex Molina in eodem tract. 2. disput. 556. 557. & 558.

ATQVE PRIMVM SIT, transactionem esse quandam speciem pacti generatim sumpti: ab eodem vero, proprie sumpto differre, ex leg. 1. ff. De transactionibus, quod hoc de se gratuitum sit, & de re certa indubitataque factum, & transactio facta sit de re dubia, necdum per sententiam definita, hinc inde dato & accepto aliquo. Vbi per rem dubiam intelligitur quæcumque in iudicio tractatur, ac super quam lis pendet, aut certe de qua nobis litem esse mouendam, suspicari possumus. Quodque additur, *necdum per sententiam definita*, indicat, non esse locum transactioni postquam lis per sententiam Iudicis finem accepit: nisi adhuc aliquo appellationis remedio, aut alio, possit talis sententia impugnari: tunc enim valet transactio, ex lege Eleganter, §. Post rem, ff. De conditione indebiti. Et quod postremo ponitur (*huius inde dato & accepto aliquo*) indicat transactionem non posse esse gratuitam, sed semper vtrumque transigentium debere in aliquo onerari; nempe, vt vnus litem remittat; & alter eo nomine, aliquid ei det.

SECUNDVM EST, transactionem non habere minorem vim, quam rem iudicatam, ex lege Non minorem, Cod. De transact. Quod quidem constitutum esse causam minuendam litium, intelligitur ex lege Frateris, eod. tit. Sicut igitur res iudicata, neque rescripto Principis, neque prætextu instrumentorum postea reperorum potest retractari: ita nec transactio bona fide semel inita, ex lege Causas, & ex lege Sub prætextu 1. & 2. Cod. ibid. & ex Cap. 1. de transactioib. Dico bona fide, quia si dolo, aut metu graui transactio facta sit, ea rescinditur, ex ead. lege Sub prætextu 1.

TERTIVM EST, transactionem adeo fauorabilem censerem, cum sit modus finiendarum litium, vt Iudex ex officio suo antequam ferat sententiam, litigantes ad illam pro vitili inducere teneatur, iuxta Cap. finale, De transactione: nisi causa eiusmodi sit in qua transigere non liceat, vt de beneficio Ecclesiastico, ex cap. 4. & de subiectione spiritali, ex cap. 10. tit. eodem. Ratio vero est, quod cum transactio gratuita non sit, sed fiat aliquo dato & accepto, si de re spiritali fieret, labe simoniae inficeretur, ex cap. 7. eod. item tit.

QUARTVM EST, transactionem ad alias res, vel personas non extendi, quam illas de quibus nominatim in ea actum est, ex lege Si de certa, Cod. De transact. Erit qui cum vno curatore vel tutore transigit, non censetur cum aliis transigisse, ex lege 1. eod. tit. Item si iureiurando firmata sit, is qui eam infringit infamia notatur, & actione cadit, pænæque subiacet, prout habetur ex lege Si quis maior, ibidem.

QVINTVM EST, transigere posse cum qui potest pacificando alienare. Hinc enim est, quod regulariter procurator transigere non potest, etiam si liberam habeat agendi potestatem; quoniam aliud est agere, aliud litem decidere, ex lege Transactionis, Cod. eod. tit. & ex Cap. Quia agendum, §. finali, De procuratoribus in 6. Excepit cum glossa ad eandem legem; nisi vel speciale mandatum ad id habeat, vel in rem suam, vel omnium bonorum sit procurator. Inde quoque est, quod tutores, procuratores fisci, vasalli, administratores ciuitatis, Ecclesiarum Prælati, & alij similes si transigant de iure dubio, id facere non possunt cum rerum immobilium alienatione, aut condonatione, seu remissione iuris liquidæ, prout habetur ex lege Præses, eodem titulo.

Atque de contractibus hæc hæc tenent; ex quibus licet intelligere, quod possit in illis committi, tum peccatum vsuræ, vt cum ob solam dilationem solutionis lucrum accipitur: tum peccatum concussionis, cum aliquid exigitur in mercedem, vltra illud quod ex æquitate debetur; tum etiam alterius iniustitiæ, quoties contigerit vnum contrahentium præ alio grauari: tum demum peccatum immisericordiae; cum contigerit ad solutionem virgeri debitorem, qui nequit eam facere sine suo graui incommodo; cum tamen creditor dilationem ei dare possit sine aliquo, saltem notabili.

TRACTATVS VIII.

De quasi contractibus ciuilibus.

INTEdictis adiungenda est consideratio nullorum quæ propter obligationem quam inducunt, non ab similem ei quæ oritur ex contractibus, dicuntur quasi contractus; qualia sunt officia ciuilia priuata, ex quibus aliqui aliquibus obligantur priuatum, ad obsequium eis exhibendum, idque gratis, quod additur, quia contractus erit locationis operæ, si pro pretio, seu mercede exhibeatur; etsi nihil obstat quin aliquid in remunerationem oblatum, accipiat, prout explicat Molina *De iust. & iure tract. 2. disput. 548. vers. Locatio*. In hoc genere ponuntur, officium mandatarij, & officium procuratoris, de quibus ipse Molina in eadem disput. 548. & quatuor sequentibus: illudque est quod mandante, hoc vero, quod rogante alio quis suscipit volens. Item officium gestoris negotiorum, de quo idem consequenter disput.

disput. 553. & 554. estque illud quod quis vltro suscipit gerendi negotium alterius, inficio ipso, nec mandante. Itemque officium tutorum, aut curatorum; quod suscipere compelluntur autoritate publica. De hoc idem ibid. disput. 553. & latius in precedenti disput. 220. & quinque sequentibus, differens de iisdem tutoribus, & curatoribus. Ad quem recurrere debet is cui non sufficienter alias dicta à nobis; maxime in hoc libro cap. 9. à num. 141. ad num. 153. & in præced. lib. 20. num. 56. Censeri pariter possunt civilia officia publica, esse quasi contractus cum Republica iniiti. Itemque (nisi malis vocare semicontractus) donatio, testamentum, & legatum. Itaque pro plena ratione iudicandi de peccatis in hoc libro nobis proposita, nonnulla adhuc dicenda sunt, tum de officiis mandatarij, & procuratoris: tum de officio gestoris negotiorum: tum de donatione, testamento, & legatis; & ad modum appendicis in complementum addendum aliquid de dissolutione obligationis, siue ex contractu, siue ex quasi contractu orta. De civilibus vero officiis publicis particularis tractatus huic addetur.

CAPVT L.

De officio mandatarij, & procuratoris, ac gestoris negotiorum.

SVM MARI VM.

- 607 Quid sit mandatum, & duo documenta de forma mandati.
608 Documenta de susceptione mandati, & de eiusdem reuocatione, & de obligatione mandatarij suppeditandi necessaria ad mandati executionem.
609 De cessatione mandati per mortem mandatarij, aut mandatarij, & de qua culpa teneatur mandatarij: ac de mandato contra bonos mores.
610 Definitio Procuratoris.
611 Procurator alius est ad lites, & aliud ad negotia, & que atas in illis requiratur.
612 Procurator legitime constituti auctoritas.
613 Dne obligationes gestoris negotiorum.
614 Dne actiones eiusdem respondentes.
615 De quibus teneatur negotiorum gestor.

DIGESTIS lib. 17. & Cod. lib. 4. titulus habetur Mandati, vel contra: habetur item De procuratoribus Digestis lib. 3. & Cod. lib. 2. ac in Decretalibus, tam nouis, quam antiquis libro primo; habetur demum De negotiis gestis, ff. lib. 3. & Cod. lib. 2. Ad vitandum autem prolixitatis nimie fastidium, de singulis attingemus paucis aliquot documenta accommodata ad nostrum institutum.

Documenta de officio mandatarij.

SECTIO I.

PRI MV M est, mandatum nihil aliud esse quam officium, siue ministerium quod ab aliquo gratis exhibendum suscipitur in gratiam solius mandantis, vel illius simul & mandatarij, vel in gratiam alicuius tertij, ex lege 2. ff. Mandati. Pro huius pleniore intelligentia videndus est Molina in citato tract. 2. disput. 548. vbi. *vers. Locatio autem*, monet illud quod in ea definitione indicatur ad officium mandatarij spectare, vt ipsum gratis exhibeatur; non ob stare quin exhiberi possit spe remunerationis accipiente. Nam & cum sic exhibetur, censetur gratis exhiberi; quadoquidem mandator tunc cetiam ad compensationem obsequij sibi exhibiti, non est aliter obligatus, quam ex gratitudine: sique voluit se obligatum ex iustitia, non mandauit proprie, sed conduxit pretio operam alterius.

SE C V N D V M est, vt gesta per mandatarium sint valida, requirit, vt seruet formam mandati: quia paria sunt, præter, vel citra mandati formam, & cõtra eam agere; vnde si non seruet, nihil præiudicabit mandanti: sed si quod damnum inde sequatur, tenebitur illud resarcire, ex lege 3. 4. & 5. ff. Mandati: tenebiturque emptori de euictione, si mandator rem suam taliter alienatam sibi vendicet, prout

posse, habetur ex lege Cum mandati, Cod. eod. tit. De qua re Molina disput. 552. Aduerte vero ad mandatorẽ nihilominus pertinere commodam profectum seruata forma mandati, ex §. Is qui exequitur, Institut. De mandato, & ex lege Diligenter, §. finali, ff. eodem titulo. Exemplum est, si mandauit tibi vendere equum meum centum, & tu vendidisti centum & decem: aut si mandauit tibi equum emere mihi pro centum, & emisti pro nonaginta, illud emolumentum meum est.

TERTI VM est, quod colligitur ex lege 3. & 46. ff. Mandati. Quando certa mandati forma præcipia non est, si mandatarius rem bona fide rationabiliter, gerat, mandator ei perinde obligatur, ac si certam formam præscripsisset, quam seruasset. Itaque in tali casu, si mandatarius rem mandatoris vendat eredita pecunia: & attentis circumstantiis id rationabiliter, prudenterque factum appareat, id ipsum debet idem mandator ratum habere.

QUART VM est, quod habetur Institutis De mandato, §. II. his verbis: mandatum cui libet suscipere liberum est; susceptum autem consummandum est, aut quam primum renuntiandum: vt per se ipsum, aut per alium, eandem rem mandator exequatur. Nam nisi ita renuntietur, vt integra causa mandatori seruetur eandem rem explicandi: nihilominus mandati actio (ad damna scilicet omnia ideo subsequuta, quod sua culpa mandatum non impleuerit) locum habet; nisi iusta causa intercesserit, aut nõ renuntiandi, aut in rempeltue renuntiandi. Hæc ibi. Citata quæ videndus est Molina in citata disput. 552. art. 2.

QUINT VM est, mandatorẽ posse re integra reuocare mandatum, hocque reuocatum euanescere. Ita habetur ex præced. §. 9. Institut. Indeque Molina *ibidem, vers. Mandator*, colligit argumento à contrario sensu, re non integra, seu negotio inchoato, reuocare non posse, si ex reuocatione ei cum quo negotium inchoatum geritur, vel mandatario damnum proueniat; nisi forte iusta aliqua causa excuset iudicio prudentis. Ceterum si damnum non proueniat, nihil est cur negerur posse mandatorẽ, re etiam non integra, reuocare mandatum suum, quandoquidem actio mandati datur ad interessẽ; sique hoc non sit, nec illa datur, ex lege Si procuratorem, §. Mandati, ff. Mandati.

SE X T V M est, mandatarium si expensas aliquas faciat post mandati reuocationem siue expressam, siue tacitam, quam ipse probabiliter ignorauerit, posse eas recte à mandatore exigere, §. Item si, Institutis De mandato; quia iusta alioqui & probabilis ignorantia damnum illi afferret. Vbi aduerte (quod habet Molina disput. 549. *vers. Simili modo*) celebrato mandati contractu, ex parte mandantis resultare obligationem soluendi mandatario si quid expenderit in mandato exequendo; contribuendi que ei necessaria ad mandati executionem, quando nõ fuerit aliud expressum; itemque soluendi eidem, si quid in gratificationem promisit dum contractus mandati celebrabatur. Hæc ille; quibus addit quaedam pro foro externo.

SE P T I M V M est, mandatum expirare morte mandantis, si res sit integra, ex §. proxime citato, & ex lege Mandatum, Cod. Mandati: adde & morte mandatarij, cum par sit conditio contrahentium. Vnde per argumentum à contrario sensu, si res integra nõ sit, sed negotium peragi cõperit; neque mandantis, neque mandatarij morte mandatum expirare: sed mandatarium posse, & teneri illud profequi dum manet & perstes; aut eo mortuo, ipsius hæredes, prout annotat Molina in fine memoratæ disputationis.

OC T A V V M est, Quando mandatum in solius mandantis utilitatem suscipitur nulla expectata mercede: mandatarium teneri tantum de lata culpa. Quando vero suscipitur in utilitate quoque mandatarij, is teneretur etiam de leui culpa, secundum communes iuris regulas: nõ autem de leuissima, nisi forte res mandata requiratur exactissimam diligentiam: ad quem casum restringenda sunt iura quorum meminit Molina in eadem disput. 549. *vers. Exquantia*.

NO N V M est, mandatum quod est cõtra bonos mores, nõ esse obligatorium. De hoc plurius Molina disput. 550. pro foro externo. Pro interno facit quod ibid. initio habet, mandatum generale ad omnia, non extendi ad illicita. Et si quid mandatarius accepit pro re illicita patrandæ,

teneri